

הקדמה למלאכת אופה – מבשל

בשבת אסור לבשל, אבל מותר לחמם.

מה ההבדל בין בישול לחימום?

הרי כל בישול נעשה באמצעות חימום המאכל, אז איך נדע מתי החימום הוא רק חימום שמותר בשבת, ומתי הוא בישול שאסור בשבת?

אפשרות ראשונה:

באמת, כל בישול נעשה באמצעות החימום, אבל לא תמיד יש לחימום כח להפוך את המאכל מסתם חם למבושל.

ניקח דוגמא קיצונית, אם נשפוך כוס מים חמים על חתיכת בשר, האם הבשר חם עכשיו? בהחלט! אבל האם אפשר לומר שהוא התבשל? ברור שלא!

אז מה חסר כאן? הרי הבשר חם, אז למה הוא לא מבושל?

התשובה היא פשוטה, כיון שבישול לא קורה ברגע אחד, בישול הוא תהליך מתמשך! מניחים מאכל לא מבושל ליד האש, והאש מתחילה לחמם אותו, בשלב מסוים, החימום מתחיל לרכך את המאכל יותר ויותר, עד שהוא נעשה ראוי לאכילה.

זאת אומרת שיש מקור חום שיש לו כח לבשל מאכל, ויש מקור חום שאין לו כח ליצור את התהליך שנקרא בישול, אלא רק מחמם את המאכל.

ונפרט:

אש: זה ברור שלאש יש כח לבשל, והסיבה לכך, כיון שהאש היא דבר מתמשך, ובכוחו ליצור את תהליך הבישול שהמאכל זקוק לו.

תולדות האש: כלי שהיה על האש, כל זמן שהוא רותח, יש בכוחו לבשל, אפילו שכעת הוא אינו על האש. וזה נקרא בלשון הגממרא "כלי ראשון".

כלי שני: העבירו את תכולת הסיר שהיה על אש לכלי אחר, כגון ששפכו מים רותחים מהמיחם לתוך כוס, הכוס היא כלי שני ואין בכוחה לבשל, אלא רק לחמם.

והטעם לזה, כיון שהכלי עצמו לא היה על האש, תכולת הכלי מתקררת יחסית במהירות, ואין בכוחו ליצור את התהליך של הבישול.

כלי הבישול: אומנם מאכלים שהם קלי הבישול – כלומר שמתבשלים במהירות רבה, מתבשלים אף בכלי שני, כיון שהם זקוקים לתהליך בישול קצר יחסית.

ומעתה נשאר לנו לברר, מהם המאכלים שהם אינם קלי הבישול, שיהיה מותר לחמם אותם בכלי שני למרות שהם אינם מבושלים, ומהם המאכלים שהם קלי הבישול שיהיה אסור לחמם אותם כלל בשבת.

אפשרות שניה:

אוכל יבש מבושל: קבעו חכמים, שאוכל יבש שהתבשל, לעולם ניכר בו הבישול, גם אם נקרר אותו.

ומעתה שייך בו רק לשון חימום – שמותר בשבת, ולא לשון בישול, וזה נקרא בלשון חכמים: "אין בישול אחר בישול".

כל זה דווקא במאכל יבש, אבל מאכל לח, כל מה שהוא נחשב מבושל זה דווקא בעודו חם, אבל מיד כשהוא מתקרר, הלך ממנו הבישול, ושוב שייך בו פעולת בישול.

סיכום: כאשר אנו רוצים לחמם מאכל בשבת, עלינו לברר תחילה, האם הפעולה שנעשה היא בישול או רק חימום...

איך נדע לענות?

נבדוק: אם המאכל שלפנינו מבושל – שייך בו רק חימום המותר בשבת.

אם הוא לא מבושל, יהיה מותר לחמם אותו רק במקור חום כזה שאין בכוחו לבשל אלא רק לחמם.

עכשיו נותר לנו לברר:

סוגי המקור חום שיש בכוחם לבשל, ואלו יש בכוחם רק לחמם – **שיעור ראשון**.

מתי נחשב שהאוכל מבושל, ששוב לא שייך בו לשון בישול אלא רק חימום – **שיעור שני**.

גזירות חכמים שקשורות למלאכת מבשל:

חכמים קבעו שגם מאכלים שמותר לחמם אותם בשבת, לא בכל מקום יהיה מותר אלא רק במקומות שלא נראה כבישול – **שיעור שלישי**.

חימום ובישול לפני שבת: אף שמותר להתחיל מלאכה בערב שבת, אפילו שהמלאכה תמשיך לתוך השבת, קבעו חכמים שלא בכל אופן מותר לבשל אוכל לפני השבת כשממשיך לתוך השבת – **שיעור רביעי**.

פעולות שאסור לעשות במאכלים משום שנראה כמלאכת מבשל: **שיעור חמישי**.

תרגילים וסיכום – הכח לדעת ולהכריע – שיעור שישי.